

Příspěvek ke květeně Březnicka a Mirovicka

Beitrag zur Flora des Gebietes von Březnice und Mirovice

Václav Chán* a Jan Štěpán

Platí-li o květeně Brd a Podbrdsko, že je chudá četností druhů, málo zajímavá přítomnost význačných květenných prvků a proto také málo studovaná (cf. DOMIN 1903, p. 75; SKALICKÝ 1958, p. 303 aj.), pak zejména poslední skutečnost platí v plné míře o květeně Březnicka a Mirovicka. V současné době patří tato území mezi botanicky nejméně známá, což mj. potvrzuje nečetnost literárních údajů. Jednotlivé zmínky nacházíme u ROHLENY (1922—1931), TRÍSKY (1952) a VESELÉHO (1942—1944), v poslední době v pracích o květeně Blatenska (SKALICKÝ et TOMAN 1958; SKALICKÝ et al. 1961) a v příspěvcích ke květeně jižních Brd a Rožmitálska od druhého z autorů tohoto článku. Na příležitostných exkurzích se květenou území zabývali HEJNÝ, MACHOVEC aj.

Podle posledního návrhu komise pro fytogeografické členění ČSSR (DOSTÁL 1960) patří obě území do okresu Podbrdsko a do podokresu Východní Podbrdsko-Příbramsko.

Na Březnicku a Mirovicku se vyskytují některé druhy chybějící nebo vzácné v sousedních územích — na Blatensku a Rožmitálsku. Proti Rožmitálsku je Březnicko a Mirovicko charakterizováno výskytem zejména těchto druhů: *Alliaria officinalis*, *Artemisia absinthium*, *Asperula cynanchica*, *Brachypodium pinnatum* (kvantitativně), *Carpinus betulus*, *Chrysanthemum corymbosum*, *Cichorium intybus* (kvant.), *Cornus sanguinea*, *Cynoglossum officinale*, *Dianthus carthusianorum*, *Euonymus europaea* (kvant.), *Euphorbia cyparissias*, *Geranium pratense*, *Hedera helix*, *Hepatica nobilis* (kvant.), *Misopates orontium*, *Nepeta cataria*, *Nuphar luteum*, *Papaver rhoeas*, *Phleum boehmeri*, *Primula veris* (kvant.), *Prunella grandiflora*, *Ranunculus arvensis* (kvant.), *Sanguisorba minor*, *Stellaria holostea*, *Taraxacum laevigatum* (kvant.), *Verbascum lychnitis*, *Viola hirta*.

Na Blatensku chybějí nebo jsou vzácné tyto druhy rostoucí na Březnicku a Mirovicku: *Carduus acanthoides*, *Cirsium acaule*, *Cirsium canum*, *Geranium pratense*, *Colchicum autumnale*, *Dianthus carthusianorum*, *Sedum rupestre*, *Chaerophyllum aromaticum*, *Chaerophyllum bulbosum*, *Galium cruciatum*.

Také Březnicko a Mirovicko lze vzájemně rozlišit výskytem některých druhů. Zatím jen na Mirovicku jsme zaznamenali tyto druhy: *Agrimonia eupatoria*, *Artemisia absinthium*, *A. campestris*, *Centaurea stoebe* ssp. *rhenana*, *Chondrilla juncea*, *Tunica prolifera*, *Cynoglossum officinale*, *Sambucus ebulus* aj.

Na rozdíl od Rožmitálska není Březnicko výrazným údolím ohraničeným hřebeny. Osou Březnicka a Mirovicka je také říčka Vltava (Skalice), ale její údolí je otevřené. Toto údolí je významným faktorem při pronikání květenných prvků do jednotlivých území. Nejvíce se uplatňuje jako „cesta“ některých druhů z Povltaví a Pootaví na Mirovicko a Březnicko, z Mirovicka a Březnicka ojediněle až do rožmitálské kotliny. Příkladem druhů pronikajících tímto směrem, tj. proti toku Vltavy a ± i proti převládajícím větrům je *Artemisia campestris*, *Centaurea stoebe* ssp. *rhenana*, *Dianthus carthusianorum*, *Eryngium campestre*, *Galium cruciatum*, *Prunella grandiflora*, *Sedum rupestre* aj. Méně častěji, pokud jsme zatím pozorovali, pronikají touto cestou druhy z Brd do nižších poloh Podbrdsko.

Dalším důležitým faktorem při pronikání druhů mezi jednotlivými územími je komunikační síť: železnice Příbram—Písek, Březnice—Blatná a Březnice—Rožmitál i silniční síť spojující tato města. Typickými průvodci komunikací a viatickými migranty v území jsou *Agrimonia eupatoria*, *Allium calycinum*, *Berteroa incana*, *Cichorium intybus*, *Euphorbia cyparissias*, *Geranium pratense*, *Lactuca serriola*, *Pastinaca sativa* aj.

Výrazným způsobem se uplatňují kalcifytní typy i na tak malém vápencovém ostrůvku, jakým je návrh u Horosedel. Roste zde např. *Anemone silvestris*, *Cerinth minor*, *Polygala comosa*, *Scabiosa columbaria*. Tyto druhy rostou nejbližší až na předšumavských vápencích u Strakonice a Horažovic.

Podrobnému botanickému průzkumu bude nutno podrobit ojedinělý výskyt hadců severně a severovýchodně Mirovic (cf. ZEMAN 1956) vzhledem k možnému výskytu některých serpentinových typů.

* Adresa: Strakonice-867/I.

Za cenné připomínky a doplnění lokalit vlastními děkujeme prom. biol. V. SKALICKÉMU.

V příspěvku uvádíme druhy, jejichž výskyt odlišuje Březnicko a Mirovicko od Blatenska a Rožmitálska. Názvosloví podle DOSTÁLA (1954). (Zkratky: Ch — Chán, M — Machovec, Š — Štěpán).

Anemone silvestris L. — zcela izolovaná lokalita na vápencovém návrší VJV od Horosedel (leg. dr. S. HERNÝ; Ch). Nejbližší lokality jsou na strakonických vápencích (MORAVEC 1958).

Artemisia campestris L. — vápencové návrší VJV od Horosedel (Ch); skalnaté stráně nad potokem J od Let; stráň při V okraji Dol. Nerestců; vršek V od Let.

Asperula cynanchica L. — západní okraj lesíku Háj u Mirovic; vršek SZ obce Kožlí; stepní stráň V kóty 413 u Kožlí; jižní cíp Velkého Pukňovského lesa; kazy v polích V od Šerkova; stráně J od Let; na stráni u trafostanice u Dolních Nerestců. Nejbližší lokality ve Středním Povltaví.

Cerinth minor L. — vápencové návrší VJV od Horosedel. Nejbližší lokality tohoto druhu, který v jižních Čechách je obligátním kalcifytem, jsou na strakonických vápencích (MORAVEC l. c.).

Chaerophyllum bulbosum L. — křovina při polní cestě u železniční zastávky Skuhrov p. Třemš. (ChMŠ); křoviny na pastvinách mezi Předním a Zadním Poříčím; v křovi u cesty J Lisovic. První nález tohoto druhu z Východního Podbrdskaa uvádí SKALICKÝ et al. (1961). Na Březnicko pronikl ze Středního Povltaví.

Cirsium acaule (L.) SCOP. — pastvina na severním úpatí vrchu Hradec Z od Pňovic (ChMŠ); severovýchodní svah Hradce (Š); pastviny Z od Chrástu (Š). Na Blatensku neroste, nejbližší lokality jsou až na Horaždovicu. (Velenovský: Pňovice a Starý Smolivec).

Cirsium canum (L.) ALL. — louka na levém břehu Skalice (Vlčavy) při S okraji Březnice; louka u silnice JJV od Předního Poříčí; louky na levém břehu Vlčavy JV od Dobré Vody.

Consolida regalis GRAY — podobně jako na Blatensku i ve studovaném území se vyskytuje velmi vzácně: pole JZ od Let; Březnice: ojedinele v poli u železnice do Blatné a Písku (Š); pole SZ železniční stanice Tochovice; jižně Lisovic v žitném poli.

Dianthus carthusianorum L. — teplomilný druh pronikající údolím Vlčavy z Povltaví až za Březnici. Chybí na Blatensku a Rožmitálsku. Stráň na levém břehu Skalice při S okraji Březnice (ChMŠ); vápencové návrší VJV od Horosedel (Ch); u silnice při V okraji Mirovic; u silnice Lety — Mirovice; západní svah Háje u Mirovic; úvoz JV od Let; u silnice u lesa Krahulík V Let; vršek SZ od Let; stráň S obce Kožlí; jižní cíp Velkého Pukňovského lesa; kazy v polích V od Šerkova.

Dipsacus silvester HUDS. — stráň při V okraji Dol. Nerestců. V Rožmitále na několika lokalitách, rovněž adventivní povahy.

Echinops sphaerocephalus L. — stráň J od Let.

Eryngium campestre L. — pastvina při S okraji Tochovic u silnice do Lazska; výslunná stráň SZ kóty 442 u Kožlí. Do Východního Podbrdskaa proniká tento teplomilný druh z Povltaví. Chybí na Blatensku a Rožmitálsku, vyskytuje se však na Písecku, Strakonicku a Vodňansku. Ostatnímu území jižních Čech chybí.

Galinsoga parviflora CAV. — první nálezy druhu v území; na nádraží Tochovice, Milín a Mirovice. Podobně v Rožmitále (cf. ŠTĚPÁN 1961). *G. quadriradiata* RUIZ. PAV. jsme zatím v území nenašli.

Galium cruciata (L.) SCOP. — pobřežní křoviny Vlčavy J od Boru; křoviny na pravém břehu Vlčavy při úpatí vrchu Šance. Proniká až k Rožmitálu p. Tř. Z Blatenska zatím není znám.

Impatiens parviflora DC. — na skále u kostela při silnici Třebesko — Březnice ve Třebesku (Š); nádraží Čimelice (leg. V. SKALICKÝ).

Prunella grandiflora (L.) JACQ. — pastvina na návrší JZ od obce Ohař; návrší při S okraji Myslina; skalnaté stráně nad potokem J od Let; vápencový vršek VJV od Horosedel; kóta 507 u silnice u Lisovic; kóta 518,5 Z od Namnic; Háj u Mirovic. Teplomilný druh, rozšířený hlavně v Povltaví. Na Blatensku a Rožmitálsku neroste.

Scabiosa columbaria L. — zatím známe 2 zcela izolované lokality: vápencový vršek VJV od Horosedel a skalnaté stráně nad potokem J od Let. Další lokality jsou až na strakonických vápencích.

Sedum rupestre L. — na skalnatých místech u Řejvodova mlýna, u Podskalí u Mirovic, na Z úpatí Boješického vrchu, jižně od Let a na J cípu Velkého Pukňovského lesa u Kožlí. Tento teplomilný druh se vyskytuje pouze ve V části studovaného území. Na Blatensku a Rožmitálsku neroste. Nejbližší lokality na Písecku a v Povltaví.

Silau silaus (L.) SCH. THELL. — společně s *Geranium pratense*, *Cirsium canum*, *Cirsium palustre* aj. na louce u silnice JJV od Předního Poříčí (Chán in SKALICKÝ et al. 1961, p. 192). První nález tohoto druhu nejen z Podbrdskaa, ale z celé jižní poloviny Čech. ČELAKOVSKÝ v Prodomu III, p. 564 uvádí podle Šternberka tento druh od Blatné, ale poznamenává, že se vyskytuje snad jen „na umělých travních náhodou zavlečen“, protože ho sám u Blatné neviděl. Rovněž SKALICKÝ (l. c.) zařazuje Šternberkovu lokalitu mezi ty, které bude možno respektovat pouze ověřením dokladu.

- DOMIN K. (1903): Brdy. Studie fytogeografická.
- DOSTÁL J. (1954): Klíč k úplné květeně ČSR. — ČSAV, Praha.
- (1960): The phytogeographical regional distribution of the Czechoslovak flora. — Sb. čs. Spol. zem. 65 (3) : 193—202.
- MORAVEC J. (1958): Poznámky k regionálně fytogeografickému hodnocení území vápenců u Strakonice. — Preslia 30 : 1—18.
- ROHLENA J. (1922—1931): Příspěvky k floristickému výzkumu Čech. — Čas. nár. Mus., sect. natur., vol. 96—100 et 102—105.
- SKALICKÝ V. (1958): Prof. dr. Josef Velenovský jako český florista. — Preslia 30 : 303—306.
- SKALICKÝ V. et TOMAN J. (1958): Příspěvek ke květeně Blatenska. — Preslia 30 : 307—326.
- SKALICKÝ V. et al. (1961): Příspěvek ke květeně Blatenska a přilehlých území. II. — Preslia 154—196.
- ŠTĚPÁN J. (1961): Poznámky k rozšíření některých rostlin v jižních Brdech. — Čas. nár. Mus., sect. natur., 130 : 51—57.
- TŘÍSKA J. (1952): (*Gentiana wettsteinii* u Březnice). — Člověk a Přír. 4 (1952—1953) : 18. 1 photo.
- VESELÝ J. (1942—1944): Příspěvky ke květeně Čech. — Věda přír. 21 : 80—81; 125; 157—158; 185; 22 : 139—141 et 244—246.
- ZEMAN M. (1956): Hadce u Mirovic. — Sbor. ÚÚG 23 : 7—28.

Rozšíření druhu *Petasites albus* (L.) GAERTN. ve Džbánu

Die Verbreitung von *Petasites albus* (L.) GAERTN. im-Hügellande Džbán

Josef H o u d a a František M l a d ý

Botanický ústav ČSAV, Praha 2, Benátská 2

Lounské Podlesí náleží severní části Džbánu. Svažuje se zprvu příkře, později pozvolna do údolí Ohře a je rozbrázděno paralelními údolními $\pm$ severojižního směru. Toto území nedosahuje příliš velkých nadmořských výšek (Výrov 510 m, Džbán 534 m), avšak vyznačuje se výraznou geomorfologickou členitostí. Relativní výšky opukových stěn, hran okrajů plošin a vrcholových částí erozivní činností izolovaných svědeckých vrchů nad dny údolí jsou značné. Členitost území a s tím související rozmanitost expozic spolu s pestrostí podkladu podmiňují a utvářejí floristický charakter území. Tyto podmínky jsou hlavní příčinou toho, že vedle typů xerothermních rostou tu často v těsném sousedství typy podhorské příp. horské. V bučinách ostrůvkovitě rozšířených hlavně v závěrech údolí můžeme najít např. *Daphne mezereum*, *Phegopteris polypodioides*, *Prenanthes purpurea*, *Sanicula europaea*, v umělých smrčínách *Lycopodium annotinum*, na údolních lukách *Trollius europaeus*. Z dalších podobných typů se tu vyskytují *Arnica montana*, *Cirsium heterophyllum*, *Geranium silvaticum*. Vzácně též nalézáme *Lycopodium complanatum*, které kromě uváděných lokalit roste též jižně od obce Milý ve Vůbec v mladé smrčíně a *Lycopodium selago* (viz PROTIVA 1944—1945 : 208). Většina uvedených druhů je rozšířena též ve východní části Džbánu otevřeně směrem severovýchodním.

Z dalších rostlin tohoto typu je pozoruhodný výskyt druhu *Petasites albus*. Tento horský prvek, který doprovází hlavně v bukovém stupni údolní nivý ve všech hraničních horách Čech a v Brdech, má též roztroušená naleziště v lesnaté části Českého středohoří. Ve Džbánu je dosti vzácný a vyskytuje se nejníže ve výšce 300 m n. m. Poprvé jej uvádí z východní části Džbánu BÍLEK (ČELAKOVSKÝ 1887 : 218), později ze severozápadní části PROKEŠ (1915 ? : 82).

Rod *Petasites* je ve Džbánu zastoupen dvěma druhy (*Petasites hybridus* a *P. albus*). Běžnější i když ne obecný je *P. hybridus* doprovázející v údolích pobřežní společenstva podle toků. Vzácnější *P. albus* je vázaný na lesní vlhčiny a prameniště.

Dosud zjištěná naleziště *Petasites albus* ve Džbánu jsou navzájem dosti vzdálená a $\pm$ roztroušena v celém území:

1. Již. od obce Horní Ročov v lese zv. Perný u Paulovic mostku přes Třebocký potok na hranicích lounského a rakovnického okresu. *Petasites albus* tu podél potoka tvoří dosti rozsáhlé porosty několik set metrů dlouhé na obou stranách mostku. Naleziště je na záp. okraji lesa ve výšce asi 300 m n. m. Půda je hnědočervená, jílovitá s nepatrnou příměsí písku, slabě kyselá — pH 6,7. Porost se vegetativně rozšiřuje oběma směry podle potoka. Asi 600 m směrem k Dol. Ročovu vpravo od lesní cesty je malý porost živého rašeliníku. Pod nejstrmějším stoupáním